

Obsahy a formy české státnosti I

Panelová diskuse, čtvrtek 3. 10. 2024

Četba:

Michal ŠEJVL, Antické a středověké kořeny pojmu právního státu, in: Právník 12/2014, s. 1077–1100

Stanislav HOLUBEC, Společné vývojové tendence střeoevropského regionu jako předmět historické sociologie, in: Historická sociologie, 1–2/2012, s. 25–47

Karolina ADAMOVIČ – Antonín LOJEK – Karel SCHELLE – Jaromír TAUCHEN, Velké dějiny zemí Koruny české, tematická řada: Stát, Praha – Litomyšl 2015.

případně Josef VÁLKA, Stavovství a krize českého státu ve druhé polovině 15. století, Folia historica Bohemica 6, 1984, s. 65–98 (s resumé a poznámkami)

Atestace – jak chápete esej a jak chápete seznam literatury ke zkoušce?

Vztah předmětu k bakalářskému studiu?

Jednotlicí prvek společného předmětu?

Je to trochu labutí píseň ... - vzhledem k situaci ☹

Srovnání (vaše pozice k předmětu a tématu, např. z perspektivy vaší specializace)

okruhy témat:

1) Teoretická zamyšlení

- jak je vymezován pojem středověkého a raně novověkého státu z historického, právněhistorického a správně historického hlediska?

- vedle pojmu „stát“ definujme i pojem „státnost“, s nímž se dále operuje. Co je „státnost“ obsažená v názvu tohoto předmětu? (schopnost stát vytvořit; idea státu; samotná existence státu?)

- pojmy v pramenech: *Corona regni Bohemiae, regnum, ducatus, margraviatus, principatus, res publica, terra, patria, gens, natio, populus, lingua, jazyk, linguagium*

- pojmy moderní: personální unie, dynastická unie, politicko-teritoriální unie, (historická) země, konglomerátní stát

- jaké je dnešní chápání pojmu „stát“ a „státnost“? Je ahistorické pojmy promítnout do doby předmoderní?

- jaké pojmy se používají v jiných historiografiích? (německá: Herrschaft, G. Althoff: Königsherrschaft ohne Staat, francouzská: L'État – souvisí s pojmem *les états*), Otto BRUNNER, *Land und Herrschaft. Grundfrage der territorialen Verfassungsgeschichte Österreichs im Mittelalter*, poprvé vydané in Baden bei Wien 1939

- nakolik je přání otcem myšlenky, když hovoříme o „počátcích české státnosti“ hluboko ve středověku?
- nejsou historici ve vleku politické instrumentalizace dějin, když hledají státnost tam, kde možná nikdy nebyla?
- jsou historici schopni takové míry sebereflexe, aby si připustili, že pojem státnost má v každé době nesmírně silné legitimizační konotace a může být snadno politicky zneužitelný?
- dochází nám, že právě legitimizace politických cílů české politické reprezentace od 19. století po současnost vedla k tendenčnímu zacházení s pojmem stát a státnost pro středověk a raný novověk, a že politická publicistika zde kontaminovala historickou vědu?

2) Předmoderní stát

- na základě jakých (at' už písemných či hmotných) pramenů lze zkoumat a poznávat stát předmoderní doby?
- jak charakterizujeme raně středověký stát? A stát vrcholně středověký a raně novověký?
- je stát automatická kategorie, anebo se bez něj lidé docela dobře obešli a obejdou? A „zrušíme-li“ stát, jak nazývat např. přemyslovskou „říši“?
- nakolik stát a idea státnosti splývá s osobou panovníka?
- instituce předmoderního státu (co tvoří stát kromě panovníka? Sněm, soudy, úřady, delegování správců)
- jakou roli v českém státě hraje stavovství?
- kdy se stát z konkrétní kategorie (držba moci a schopnost vymáhat poslušnost) mění v kategorii abstraktní (teorie společenské smlouvy)?
- úvahy o státu: Platón, Macchiavelli, Thomas More...
- co charakterizuje funkční raně novověký stát (schopnost vymáhat placení daní směrem dovnitř a schopnost efektivní ozbrojené obrany či agrese směrem ven, anebo i další rysy zásadního významu)?
- můžeme za (jeden) stát považovat Českou korunu? Co ji drželo pohromadě, co ji naopak rozdělovalo? Co měly jednotlivé země České koruny společného?
- jaká byla pozice českých zemí/České koruny v rámci Svaté říše římské?
- čím je specifický český „stát“ v kontextu „států“ evropských?
- jak vnímáte vztah státu a církve?

3) Stát a jeho lidé

- kdy v minulosti si jedinec poprvé začíná uvědomovat existenci státu? Jak se toto uvědomování proměňuje v rámci různých společenských vrstev?

- jak souvisí státnost s osobní a skupinovou identitou a jak se tento vztah mění v čase?
- jaké další složky působí na identitu jedince v době předmoderní („jsem poddaný státu“, náboženské, etnické faktory...)
- lze povědomí o existenci státu z pramenů poznat?
- s jakými symboly je spojena předmoderní česká státnost, jak fungují v tehdejším veřejném prostoru (svatý Václav, český lev atd.)?
- jak se projevuje zemské vědomí, korunní vědomí, celomonarchické vědomí?
- co říci k zemskému patriotismu?

Symbole české státnosti – jeden z pojmů, kterým se šermuje, ale ne moc reflektovaně